

θανατικής ποινής.

Από την άλλη πλευρά είναι αξιοσημείωτη η έμφαση στο *θεαματικό* χαρακτήρα της ποινής και μάλιστα κατά την εκτέλεσή της. Η συστηματική προβολή εκτελέσεων από τα ΜΜΕ εθνικά αλλά και διεθνώς, περιλαμβανομένων και εκτελέσεων ανηλίκων, με το επιχείρημα ότι «πρέπει να σταλεί ένα μήνυμα προς την κοινωνία» (σχετικά σε *Liberation*, ό.π., δήλωση αρμοδίου εισαγγελέα), παραπέμπει σαφώς σε προδιαφοριστικές αντιλήψεις για το έγκλημα και την τιμωρία: πρόκειται για μια ανάπλαση στο παρόν του εγκληματία ο οποίος θεαματικά εκτελούνταν με βασανιστήρια εμπρός στο φιλοθέαμον κοινό. Η πρακτική αυτή και οι αντιλήψεις οι οποίες τη θεμελιώναν αποτέλεσαν –όπως πειστικά έχει δείξει ο Μ. Foucault (*Επιτήρηση και τιμωρία*, έλλ. μετ., Αθήνα 1989)– το επίκεντρο της κριτικής των εκπροσώπων του Διαφωτισμού, οι οποίοι αντέτειναν στη «συντριβή» του εγκληματία την επανακοινωνικοποίησή του δια της φυλάκισης. Ανεξάρτητα από την επιτυχία αυτού του πολιτικού προγράμματος, αυτό αποτέλεσε τη βάση της ποινικής και σωφρονιστικής οργάνωσης όλων των «πολιτισμέ-

νων» εθνών κατά τους τελευταίους δύο αιώνες.

Η αναίρεση των ιδεολογικών και πολιτιστικών κατακτήσεων του Διαφωτισμού στην ποινική και σωφρονιστική πολιτική είναι αποτέλεσμα, όπως φαίνεται, της έντονης ταξικής πόλωσης και της ραγδαίας περιθωριοποίησης και κατακερματισμού στην αμερικανική κοινωνία. Για άλλη μία φορά η κοινωνική ασθένεια, δηλαδή οι συνέπειες της καπιταλιστικής κρίσης και ανασυγκρότησης, αντιπροτείνεται ως φάρμακο στον εαυτό της. Όμως αυτό το φάρμακο, η απομόνωση και καταστολή των κοινωνικά αδύνατων, –αξιζει εδώ να υπενθυμισθεί η πρόσφατη επιβολή ποινής κάθειρξης 25 ετών από δικαστήριο της Καλιφόρνιας σε άτομο το οποίο έγκλεψε ένα κομμάτι πίτσα– αποτελεί προοίμιο μιας βάνανσης παραβίασης όλων των θεμελιωδών ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων σε μια χώρα με σημαντική παράδοση στο χώρο των δικαιωμάτων. Από την άλλη πλευρά πρόκειται για συνταγή με σοβαρές «παρενέργειες» – η σημαντικότερη από αυτές είναι η προοπτική νέων κοινωνικών εκρήξεων τύπου «Λος Άντζε-λις 1992».

Γιώργος Λογοθέτης Πενήντα χρόνια μετά...

Πέρασαν πενήντα χρόνια από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου –της πιο πολύνεκρης αλληλοσφαγής στην ιστορία της ανθρωπότητας. Οι δυνάμεις του ναζισμού και του φασισμού είχαν ηττηθεί με φοβερές θυσίες– μόνο η

Σοβιετική Ένωση είχε 20 αν όχι 30 εκατομμύρια νεκρούς. Κυβερνήσεις και ΜΜΕ διακήρυσσαν τότε σε όλους τους τόνους ότι με την «αντιφασιστική νίκη» η ανθρωπότητα θα εισερχόταν σε μια νέα περίοδο της ιστορίας της. Αυτοδιάθεση των Λαών, ειρηνική

συνύπαρξη, κοινωνική δικαιοσύνη, θα ήταν οι καρποί της νίκης των λαών εναντίον «των δυνάμεων του σκότους». Ο ΟΗΕ έδωσε τυπική μορφή στις διαθέσεις των λαών και στις υποσχέσεις των κυβερνήσεων.

Αλλά η συμμαχία της Σ.Ε. με τις καπιταλιστικές χώρες και η μέθη της νίκης δεν μπορούσαν να αποκρύψουν την αντίθεση η οποία φαινομενικά μόνο είχε αρθεί μέσα στο κλίμα του γενικού ενθουσιασμού. Ήδη ο Τσώρτσιλ αντιμετώπιζε τη δυνατότητα να συνεχίσει τον πόλεμο, εναντίον της Σ.Ε. αυτή τη φορά, ώστε να καταστραφεί η «αποκρατορία του κακού». Οι βόμβες της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι εξάλλου, ήταν μια σαφής προειδοποίηση με αποδέκτη τη Σ.Ε. Με την «αντιφασιστική νίκη» η αντιφασιστική συμμαχία αποτελούσε πλέον παρελθόν. Στη θέση της δέσποζε τώρα η μη αναγώγιμη αντίθεση του καπιταλισμού με τη Σ.Ε. και το παγκόσμιο εργατικό και κομμουνιστικό κίνημα.

Ο επακόλουθος ψυχρός πόλεμος δεν ήταν προϊόν της σύγκρουσης των δύο «υπερδυνάμεων» για την παγκόσμια κυριαρχία, όπως συχνά υποστηρίζεται. Ήταν συνέπεια της αμυντικής - επιθετικής πολιτικής των ΗΠΑ και των άλλων μεγάλων δυνάμεων, με στόχο την ανάσχεση των προοδευτικών κινήματων και την καταστροφή, ει δυνατόν, της Σοβιετικής Ένωσης. Έτσι, ξοδεύτηκαν τρισεκατομμύρια δολάρια για όπλα, ασύλληπτα ποσά τα οποία, αν ξοδεύονταν για ειρηνικούς σκοπούς, θα είχε εξοφανισθεί η φτώχεια από τη Γη. Και, ως συνέπεια των πυρηνικών εξοπλισμών, η ατμόσφαιρα και συνολικά το περιβάλλον έχουν μολυνθεί από τη ραδιενέργεια των πυρηνικών δοκιμών, ενώ τα πυρηνικά απόβλητα συνεχίζουν να συνιστούν άλυτο πρόβλημα και να μολύνουν τη λιθόσφαιρα και την υδροσφαιρα.

Ο μεταπολεμικός κόσμος δεν ήταν ένας κόσμος ειρήνης και ευδαιμονίας. Ήταν ένας κόσμος συγκρούσεων, πολέμων και φτώχειας. Οι ΗΠΑ προσπάθησαν να σπντρίψουν τα επαναστατικά κινήματα και, παρά τη νίκη των εθνικοαπελευθερωτικών επαναστάσεων, η εκμετάλλευση του «Τρίτου Κόσμου» από τις κεφαλαιοκρατικές χώρες συνεχίστηκε και εντάθηκε με νέες μορφές.

Παρόλα αυτά, η ανθρωπότητα φαινόταν να προχωρεί προς το μέλλον. Η δημιουργία του Λαϊκών Δημοκρατιών της Ανατολικής Ευρώπης, η νίκη της Κινέζικης Επανάστασης, της επανάστασης στην Κούβα, η νίκη των εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων, η παγκόσμια ανάπτυξη του κομμουνιστικού κινήματος, η διάδοση των μαρξιστικών ιδεών, όλα αυτά δημιουργούσαν μια αισιόδοξη προοπτική για το μέλλον της ανθρωπότητας και το μέλλον του σοσιαλισμού.

Πώς φθάσαμε στη σημερινή πραγματικότητα: Ο καπιταλισμός, αντίθετα με τις μεγαλόστομες διακηρύξεις του Μάο, αποδείχτηκε ότι δεν ήταν «χάρτινη τίγρις»: μπόρεσε να ξεπερνά τις κρίσεις του μέσα στην κρίση και παρά την εμβάθυνση της κρίσης. Αντίθετα, η κρίση της Σ.Ε. και των Λαϊκών Δημοκρατιών ωριμάζε, καρπός της βασικής εσωτερικής της αντίφασης: της απονόμησης του κόμματος και του κράτους, της αποξένωσης των μαζών και της δημιουργίας μιας νέας, ιστορικά ανέκδοτης κυρίαρχης τάξης. Στις χώρες, τέλος, που απελευθερώθηκαν από τον αποικιακό ζυγό, η αδυναμία της εργατικής τάξης και η ύπαρξη ισχυρών κοινωνικών δυνάμεων, φεουδαρχικών και αστικών, αποτελούσαν εμπόδια στην δημοκρατική - προοδευτική αναγέννηση αυτών των χωρών. Η δημιουργία μονοκομματιών κυβερνήσεων, εξάλλου, και η σύμφωνη της κομματικής - κρατικής γραφειοκρατίας με

τις παλαιές και νέες κυρίαρχες τάξεις είχαν ως συνέπεια την εγκατάλειψη των διακηρύξεων για το μη καπιταλιστικό δρόμο ανάπτυξης και συνολικά τη συντηρητική στροφή αυτών των κοινωνιών. Η κατάρρευση των χωρών του λεγόμενου υπαρκτού σοσιαλισμού και η στροφή της Κίνας προς τον καπιταλισμό είναι τα τελευταία ιστορικά γεγονότα που σημαδεύουν τη νίκη του καπιταλισμού και την ήττα των δυνάμεων του σοσιαλισμού και του εργατικού κινήματος.

Ο καπιταλισμός κυριαρχεί σήμερα χωρίς ουσιαστικό αντίπαλο. Στον αγώνα για την κατάκτηση αγορών και πηγών πρώτων υλών και συνολικά για την παγκόσμια ηγεμονία, ο καπιταλισμός αναδεικνύεται κίνδυνος για την ίδια την επιβίωση του ανθρωπίνου γένους. Η γενικευμένη εμπορευματική παραγωγή με σκοπό τη δημιουργία και την ιδιοποίηση υπεραξίας συνεπάγεται την υπερπαραγωγή, την εξάντληση των φυσικών αποθεμάτων, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και, από την άλλη πλευρά, την καταστροφή των κοινωνικών σχέσεων, την αποξένωση και την γενίκευση των ανταγωνιστικών σχέσεων. Ο κοινωνικός πόλεμος και οι τοπικοί πόλεμοι είναι οι αναπόφευκτες συνέπειες ενός συστήματος που θεμελιώνεται στην εκμετάλλευση του ανθρώπου από άνθρωπο.

Ο ζοφερός ορίζοντας της εποχής μας είναι το αντίθετο της αισιόδοξης προοπτικής που είχε γεννήσει η αντιφασιστική νίκη. Παρά την πρόσκαιρη πρόοδο, η ανθρωπότητα αποδείχτηκε ανίκανη να υπερβεί την κτηνώδη προϊστορία της. Οι αιτίες είναι πολλές: αντικειμενικές συνθήκες, ατοχή του καπιταλισμού, αδυναμία των λαϊκών δυνάμεων, δημιουργία θεσμών και δυνάμεων που υπονόμισαν την επαναστατική διαδικασία. Αιτίες αντικειμενικές, ανεπάρκειες και λάθη, αιτίες που οφείλονται στην ιστορικά διαμορφωμένη ανθρώπινη φύση.

Όμως η ιστορία δεν τέλειωσε. Οι αντιθέσεις του σημερινού κόσμου θα οξύνονται: Αντιθέσεις ανάμεσα στις μητροπόλεις του καπιταλισμού, ανάμεσα στις αναπτυγμένες και τις υποανάπτυκτες χώρες, ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία. Οι σημερινές αντιθέσεις αποκτούν πλανητική διάσταση. Αντίστοιχα, πλανητική θα είναι και η λύση τους: Προς τη γενικευμένη βαρβαρότητα και την καταστροφή, ή προς την αναγέννηση του παγκόσμιου προοδευτικού κινήματος. Η Ιστορία δεν έχει τελειώσει. Αλλά η Ιστορία δεν είναι προϊόν κάποιου άτεγκτου ιστορικού ντετερμινισμού. Είναι έργο των ανθρώπων. Η πραγμάτωση των δυνατοτήτων της ιστορίας εξαρτάται από τη συνειδητή δράση των ανθρώπων.